

Beszámoló a belgrádi szoftverhonosítási konferenciáról

Május végén az alábbi levél érkezett az FSF.hu Alapítvány e-mail címére:

Kedves kollégák!

Vedran Vučić vagyok, a szabad szoftverek népszerűsítésével foglalkozó Linux Központ nevű civil szervezet elnöke. Konferenciát szervezünk a szabad szoftverek és dokumentációk fordítása, illetve honosítása témakörében. A konferenciát 2005. július 1. és 3. között, Belgrádban rendezzük meg. A meghívott résztvevők Szerbiából, Macedóniából, Boszniából, Horvátországból, Romániából és Bulgáriából érkeznek. Lehetőség van két fő fogadására Magyarországról is. Az utazás, szállás és étkezés költségeit mi álljuk. Kérjük, jelezzétek, ha érdekel a konferencia. Reméljük, hogy a leendő együttműködésünknek köszönhetően a szerbiai magyarok kényelmesebben tudják majd használni a szabad szoftvereket.

Sokkal több konkrétum több levélváltás után sem derült ki a rendezvényről, de úgy gondoltuk, ha minden költséget állnak, nyugodtan elmehetünk. A két magyar résztvevő *Daczi László* a *Magyar Linux Dokumentációs Projekt* (tlap.fsf.hu) vezetője és a *TheOpenCD* (theopencd.fsf.hu) honosítója, illetve *Timár András* volt, aki a *Mozilla* (mozilla.fsf.hu) és az *OpenOffice.org* (hu.openoffice.org) honosításával foglalkozik. A helyszínrre érkezve sikerült többet is kiderítenünk. A konferenciát az *Open Society Institute (Soros Alapítvány)* támogatta. A konferencia célja a térség országaiban élő, szabad szoftverek, illetve dokumentációk fordításával foglalkozók tapasztalatcseréjének megszervezése volt. Minden ország küldöttsége beszámolt a honosítások terén elért eredményeiről, illetve nehézségeikről. Mi két előadást is tartottunk, az egyiket az általános magyarországi helyzetről (mit értünk el, mik a terveink), a másikat *Daczi László* készülő *s3po* nevű fordításegítő programjáról. Erről a programról annyit érdemes tudni, hogy *Windows* és *Linux* alatt egyaránt fut

(*Delphi/Kylix* fejlesztőkörnyezettel készül), és elsősorban a *Linux HOGYAN* dokumentumok fordítására ad a jelenleginél sokkal jobb megoldást. Megvalósítja a számítógéppel segített fordítás világában egyre inkább terjedő nyílt szabványokat (például *XLIFF*), így az eszköz együttműködése más, akár nyílt akár zárt kódú programokkal zökkenőmentes lehet. Az *s3po* programról további információ a <http://tlap.fsf.hu/s3po/> címen olvasható.

Anélkül, hogy részletesen ismertetném az egyes előadásokon elhangzottakat, összefoglalom az általános tapasztalatokat, és kitérek a legérdekesebb dolgokra.

Minden országban célul tűzték ki a teljesen honosított, szabad munkaasztali környezet előállítását. A legtöbben rendelkeznek honosított *GNOME*-mal és *KDE*-vel, sokan végeztek a *Mozilla*-család és az *OpenOffice.org* honosításával is. Honosított súgók és dokumentációk tekintetében szerényebb volt a felhozatal. A magyar eredményeket (például *Mozilla* súgó, *Firefox* súgó, készülő *OpenOffice.org* súgó, több tucat lefordított *Linux HOWTO*) a legtöbben irigylkedve és csodálattal hallgatták. Igaz,

véleményem szerint *Magyarországon* jóval előbb elkezdődtek a honosítási munkák, és tekintve a többi országban tapasztalható lelkesedést, egy-két év alatt ők is elérik mindazt, amit mi. A legtöbb országban szerveztek már „fordítómaratont”. Az *FSF.hu* 2002 februárjában szervezett ilyen az *OpenOffice.org* felhasználói felületének, majd másfél évvel később a részletes tippjeinek lefordítására. Ilyenkor egyszerre akár 100 ember is fordít egy hétvégén át. *Horvátországban* nagyon bevált ez a módszer, már 10 ilyen rendezvény volt, és a munkát egy nagyon profi webes fordításegítő rendszer támogatja (lokalizacija.linux.hr). Ez a rendszer hasonló azokhoz, amelyeket itthon használtunk, de tudása nagyobb, kiforrottabb és használata kényelmesebb. Magyarországi bevezetésének fő akadálya, hogy az egész rendszert horvátul írták. Inkább szerb, bosnyák és macedón kollégáink érdeklődésére tarthat számot, bár elhangzott egy halvány ígéret az angol változat elkészítésére. A fordítómaratonok tapasztalatai más országokban is hasonlóak, mint nálunk. A résztvevők egyetértettek abban, hogy nagy mennyiségű anyag nyersfordítása állítható elő rövid idő alatt. Sok esetben más lehetőség egyáltalán nem adódik nagyobb lélegzetű munkák elvégzésére. A nyersfordítás kijavítása mindenhol szűk keresztmetszetet jelent, és megfogalmazódott, hogy nem kell idegenkedni attól sem, hogy a javítási munkákat pénzért végezzék el erre felkészült cégek vagy személyek. Szintén megfogalmazódott, hogy a szabad szoftverek, illetve nyílt forrású szoftverek terjedésében érdekelt nemzetközi cégeket (*Sun*, *Novell*) minden országban meg kell keresni, és segítséget kell

■ A konferencia résztvevői

Álló sor balról jobbra: Filip Stojanovski (mk), Hrvoje Spoljar (hr), Tímár András (hu), Santja Kemal (ba), Robert Sedak (hr), Daczi László (hu), Jordanka Pertusevska (mk), Vladimir Petkov (bg), Daniel Secăreanu (ro), Marko Milenović (sr), Ivan Jelić (sr), Novica Nakov (mk)
 Ülő sor balról jobbra: Toplica Tanasović (sr), Eddy Petrisor (ro), Nikola Kotur (sr), Ahmet Mulalić (ba), Mísu Moldovan (ro), Vedran Vučić (sr)

tőlük kérni a honosítási projektekhez. Ilyen együttműködés *Magyarországon* már létezik, de a térség más országai-ban még nem jellemző.

A szabad szoftveres élet *Szerbiában* nagyon pezsgő. A szokásos dolgokon (*KDE*, *GNOME* stb. lefordítása) felül kiemelném az *FSN Serbia* tevékenységét. Nevük (*Free Software Network*) nem véletlenül hasonlít az *Összefogás a szabad szoftverek elterjesztésére Alapítvány* (☞ www.fsn.hu) nevére. Szoros a kapcsolat a két szervezet között, többek közt az *FSN Serbia* kiszolgálója (☞ www.fsn.org.yu) is *Szegeden* üzemel a magyar *FSN* jóvoltából. Az *FSN Serbia* leglátványosabb terméke talán a *GNUzilla* című ingyenes, *PDF* formátumban kiadott, szerb nyelvű, szabad szoftveres magazin. Eddig 7 szám jelent meg, tehát nem egyszeri fellángolásról van szó.

Az előadások közti szünetekben, illetve az étkezések alkalmával kötetlen beszélgetések során megtárgyaltuk, hogy milyen technikai nehézségekkel kell szembenéznie a különféle nyelvek fordítóinak. Kiderül, hogy mi, magyarok igen szerencsés helyzetben vagyunk más népekhez képest e tekintetben. Például a román nyelvben öt ékezetes karakter van. Ebből kettő (a „t alatt vessző” és az „s alatt vessző” nincs benne az *ISO-8859-2* kelet-európai kódlapban. Ehelyett elkezdték ezeket a betűket „t alatt farkinca” és „s alatt farkinca” formában írni, mert ezek részei az *ISO-8859-2* kódlapnak, de ez annyira kielégítő megoldás, mint amikor magyarul

hullámos és kalapos ékezeteket használunk az *ő* és *ű* betűkön. Az *ISO-8859-16* kódlap tartalmaz minden román ékezetes betűt, de ennek a kódlapnak az elterjedtsége nagyon csekély. A problémát súlyosbítja, hogy nincs egységes román billentyűzet-kiosztás. Több szabvány létezik, de egyik sem igazán jó (logikátlan helyen vannak a billentyűk), és *Romániában* a számítógépeket szinte kizárólag angol kiosztású billentyűzetekkel adják el. Újabb gondot jelentenek a hibás betűkészletek.

Vannak, amelyekben léteznek a megfelelő karakterek, de rossz helyen. Vannak, amelyek csak a farkincás változatot tartalmazzák a vesszős helyett. Igazán jó nem nagyon van (beleértve a *Windows* alatt elérhető betűkészleteket is). Az eredmény az lett, hogy a románok a számítógépes kommunikációban leszoktak az ékezetek használatáról. A webes tartalom nagy része is ékezet nélküli. Most már nehéz is lenne változtatni helyzeten, mert például a *Google*-ban is mindenki ékezetmentesen keres.

A szerb és a horvát fordítók élete sem fenéig tejfel. A szerb cirill ábécé teljesen megfelel a szerb nyelv leírására. Van azonban két cirill betű, amelynek latin átírata nem létezik, csak a *Unicode* kódtáblában. Ez az lj és az nj betűk, amelyek nem keverendők össze az l+j és az n+j betűpárokkal. Olyasmik, mint a magyar ábécé több karakterből álló betűi, de velünk ellentétben, érdekes módon mind a szerbek, mind a horvátok ragaszkodnának ahhoz, hogy ezek a betű egy karakterrel leírhatók legyenek. Ma már hiába terjed a *Unicode*, latin betűs szövegeik gyakorlatilag mind a rossz formátumban vannak. További nehézség majdnem minden ex-jugoszláv ország fordítói számára, hogy nincs rögzített helyesírás és nyelvtan, nem tudják, mihez kell igazodni. Nacionalista megfontolásokból mind a szerb, mind a horvát, mind a bosnyák nyelvészek próbálják a lehető legjobban kihangsúlyozni a lényegében azonos nyelvek közötti különbségeket. Évente

állnak elő új nyelvtani és helyesírás szabályokkal. A *Magyarországon* megszokott stabilitás – 1984 óta változatlan szabályok, pár évente alig egy tucat megváltozott írásmódú, főként idegen eredetű szó – számukra még csak álom. Egyes szláv nyelveknél gondot okoz a nyelvtani nemek és nyelvtani esetek használata a programok fordításakor. Amikor a fordítandó szövegben helykitöltő karakterlánc szerepel, amelynek helyére futási időben kerül valami, a feladat sokszor megoldhatatlan, vagy csak csúnya megoldás születhet, hiszen nem feltétlenül ismert előre a helykitöltő helyére kerülő szöveg neme, és a toldalék is függ a szó alakjától. Hasonló gond a magyarban is van, ráadásul nálunk a kétféle határozott névelő (a, az) alkalmazása az ismeretlen szöveg előtt is gondot jelent. Az egyik szerb előadó bemutatót olyan példákat, amelyek helyes lefordítása szerbre egyszerűen lehetetlen. Magyarban is találkozni néha nyakatekert szerkezetekkel hasonló okok miatt.

A körültekintő nyelvhasználat egyre lényegesebb, hiszen egy több nem hozzáértő ember használ számítógépet és szabad szoftvereket. Vicces helyzetek is adódhatnak abból, hogy ma már a számítógép-használat az emberek kiváltsága. Egyszer egy szerb ortodox pap megbotránkozva nézett, amikor azt tanácsolták neki, hogy kattintson az egérrel az ikonra, ő teljesen mást értett ez alatt. Zárszávéban *Vedran Vučić* hasznosnak értékelte a konferenciát. Többek között hangsúlyozta az együttműködés fontosságát, ami eszközök, módszerek, illetve rokon nyelvek esetén fordítások cseréjét jelenti. Szorgalmazta, hogy nagyobb hangsúlyt kapjon a teljesen kezdő számítógép-felhasználóknak szóló dokumentációk készítése, illetve fordítása, valamint az oktatóprogramok fordítása. Fontos feladatként említette az egymás országaiban élő kisebbségek megismertetése a saját anyanyelvükön működő szabad szoftverekkel, és ebben az anyaország aktivistáinak kell szerepet vállalniuk. Ennek folyamányaként szervezés alatt áll az *FSNhu Alapítvány* előadássorozata a *Vajdaságban*, melyre a tervek szerint kora-összel kerülhet sor.

■ Tímár András